

IN MEMORIAM

ŽALNA SEJA DELAVCEV IZDG

ob smrti dr. Jožeta Šorna (r. 3. 3. 1921,
u. 11. 7. 1982), znanstvenega svetnika

Milica Kacin-Wohinz: Že drugič, letos, smo delavci inštituta zbrani na žalni seji. Danes smo prekinili delo, da skupno posvetimo svoje misli in čustva našemu sodelavcu, kolegu in prijatelju Jožetu. Že šestič v dvajsetih letih je smrt posegla prav v sredino naše delovne skupnosti. Jože je odšel sredi delovne ustvarjalnosti, tako kot pred njim Dare Jeršek, Miro Luštek, Darja Ravnihar, Alenka Nedog in Jože Krall, tako kot sta nedavno odšla zunanja sodelavca Inštituta kolega Tone Zorn in prof. Metod Mikuž.

Še pred dvema mesecema, enajstega maja, je bil Jože z nami za isto mizo v tej sejni sobi. Proslavili smo njegov pomembni praznik: odlikovanje z redom dela z zlatim vencem, ki mu ga je podelilo predsedstvo Socialistične federativne republike Jugoslavije. Odlikovan je bil za ustvarjalno delo ob šestdesetletnici rojstva. Tedaj je pogumno, kot je znal samo on, obljubil, da se bomo ponovno srečali, da bomo ponovno dvignili čaše, ko se mu bo zdravje izboljšalo. Obljube, žal, ni mogel izpolniti. Vedeli smo, da ga vidimo zadnjič, da se ne bo več vrnil v svoj delovni kabinet, kjer je preživel večji del svojega ustvarjalnega življenja.

Jože je bil zadnje mesece hudo bolan, vendar je še prihajal na delo, ki mu je bilo glavni smisel življenja. Delavnost, odgovornost, poštenost, so bile velike odlike njegovega značaja. Odlika pa sta bila tudi izjemen optimizem in življenjska volja, s katerima je poskušal zadnje mesece prikriti svoje počutje. Počutje, ki smo ga s skrbjo in sočutjem spremljali iz dneva v dan, ne da bi ga omenjali z besedami. Lažje je prenašal bolečino, kot sočutje in usmiljenje, zato smo se skrbno izogibali besedam o zdravju in se do zadnjega pogovarjali o zgodovini, o delu, o bodočih, naših in njegovih, načrtih. Jožetova velika odlika pa je bila tudi osebna skromnost. Delal in ustvarjal je brez pohlepa po slavi

* Opomba redakcije: Obširnejši prikaz življenja in dela ter njegovo bibliografijo smo objavili ob njegovi šestdesetletnici v Prispevkih za zgodovino delavskega gibanja XXI, 1981, str. 225—238.

in imetju, brez teženj po priznanju in pohvalah, iz svoje notranje potrebe in za potrebe znanosti in družbe. Zato naj nas v tem trenutku žalosti tolaži misel, da je bil srečen človek. Srečen ob svojih raziskovalnih dosežkih, srečen v svojem zasebnem življenju, ki si ga je prav zaradi zahtevnega dela tako pozno uredil in ga tako malo časa užival.

Umril je tako, kot je živel, ostal nam bo v spominu tak, kot smo ga poznali: vzgled raziskovalca, tovariša in prijatelja.

France Kresal: Preveč je usoda kruta do življenj zgodovinarjev, do naših kolegov in sodelavcev; vse prevečkrat se moramo zbirati na žalnih sejah. Jožeta Šorna ne bo več med nas, ne bo se več udeleževal sej sveta, zbora delavcev. Njegov stol bo ostal prazen, delovni kabinet prazen, v našem hodniku ne bo več v zadnjem času njegove značilne opotekajoče se hoje, in njegovega priljubljenega in sproščajočega srečanja ob kavi. Tako preprosto je bilo biti z njim, da se niti nismo zavedali njegove veličine zgodovinarja, ker on tega ni hotel. Svojega velikega znanja, svojega velikega poznavanja arhivskih in drugih virov, svojih izkušenj v metodologiji raziskovalnega dela in svojih velikih znanstvenih dosežkov — 250 bibliografskih enot šteje njegova bibliografija — nikdar ni pred mlajšimi kolegi izpostavljaj. Bil je velik zgodovinar slovenske gospodarske zgodovine, bil je dober človek in dober prijatelj. Velika vrzel je zazevala med zgodovinarji in boleče bomo občutili njegovo izgubo.

Kdaj in kje se je Jože rodil in kakšna je bila njegova življenjska pot, mislim, da ni treba navajati, ker smo vse to pred kratkim zvedeli ob njegovi 60-letnici in nazadnje ob podelitvi visokega državnega odlikovanja; tudi o njegovih uspehih smo takrat govorili. Zato bi rad bolj obudil spomin na to, kako smo toliko let skupaj živeli in delali.

Samo dve službi sta bili v Šornovem življenju: Mestni arhiv ljubljanski in naš inštitut, ves čas pa je živel za zgodovino, vse kar je bilo drugega vmes, je bilo samo za preživetje. Odkar je 1948. leta diplomiral, pa do svoje smrti je proučeval slovensko gospodarsko zgodovino, pa najsi je bil v službi kot arhivar ali raziskovalec. Bil je pojem za gospodarsko zgodovino. Prvič sem slišal zanj še v starem zgodovinskem seminarju, ko je bilo treba nekemu pomagati pri klavzurni nalogi iz gospodarske zgodovine, ki jo je dal profesor Grafenauer (nekaj o manufakturah je bilo treba napisati), pa vsi prisotni niso mogli nič pametnega skupaj spraviti in so poslali po Jožeta Šorna, da bo pomagal. In je. Jože je bil tudi pojem dobrote. Jože je vedno vsakomur pomagal. Ko sem se loteval svoje diplomske naloge — iz gospodarske zgodovine je bila — so me tudi poslali k Jožetu Šornu. Bilo je leta 1960, takrat je bil še v službi pri Mestnem arhivu ljubljanskem kot arhivist, pa ga nisem dobil tam, pač pa v državnem arhivu, v čitalnici, za kupom fasciklov; takrat je že pripravljaj doktorsko disertacijo o premogovništvu na Slovenskem. Ko sem mu povedal, po kaj sem prišel, mi je rad pomagal. Nič ni filozofiral in nič me ni z metodologijo moril, kar fascikle zbornice TOI mi je naročil, jih odprl in mi pokazal skrivnost, kako iz navidez suhoparnih statističnih podatkov, iz zapisov o delničarjih, upravnih svetnikih in iz sprememb v njihovi sestavi, lahko napišeš pregled nekega razvoja. In res sem ga napisal, pod njegovim vodstvom, in ni bilo slabo. Pa jaz nisem bil edini, ki jim je Šorn tako pomagal. Jože Šorn nikoli ni ljubo-sumno čuval svojih izpiskov, literature, ki jo je imel, ali te podatke hranil le

zase. Dajal jih je vsakomur. Jože je smatral, da je tudi to njegovo poslanstvo, da tudi na tak način popularizira proučevanje gospodarske zgodovine.

Pri svojem delu je bil Jože zelo temeljit in vztrajen; desetletja je izpisoval iz arhivskih fondov podatke za slovensko gospodarsko zgodovino. Imel je jasno začrtan dolgoročni cilj, ki ga je dosledno izpolnjeval, izpolniti ga žal ni mogel, ker ga je prehitela huda bolezen in smrt. Veliko njegovega dela je ostalo nedokončanega in veliko dela je ostalo še neizkoriščenega v njegovih izpiskih.

Vse raziskovalne probleme je obravnaval analitično in jih prikazoval v njihovem razvoju v daljših časovnih razdobjih, najraje je segal od 17. do 19. stoletja. Ker so njegove razprave temeljile predvsem na arhivskih virih, je bilo zato tako delo zelo zamudno. Tako se je godilo tudi njegovi doktorski disertaciji, ki si jo je zamislil kot prikaz razvoja rudarstva na Slovenskem in le na pregovarjanje profesorja Zwittra je temo zožil in jo leta 1962 uspešno zagovarjal na filozofski fakulteti. Večkrat se je skromno pošalil na svoj račun, češ da je doktoriral iz uvoda v svojo monografijo. Kar pa ni bilo res, njegova doktorska disertacija je bila temeljita monografija, le da Jože v svoji skromnosti ni znal najti založnika, ki bi to delo izdal v knjižni obliki, pač pa je pomembnejša poglavja priredil za objavo v Prispevkih. To se mu je pozneje, kot vemo, še pripetilo, da njegov tekst ni našel pravega založnika in da ga je potem razbil na več razprav, vendar tokrat zadržano zagrenjen.

Mislím, da je Jože Šorn kot raziskovalec prav zaživel šele, ko je prišel leta 1964 na naš inštitut. Prišel je že razvit raziskovalec in je do skrajnosti izkoristil vse možnosti, ki mu jih je lahko nudil inštitut več, kot prej arhivska ustanova. Raziskovalno delo je bilo njegovo življenje. Živel je skoraj asketsko. Ni poznal osemurnega delovnika. Tudi za urejeno družinsko življenje si je razmeroma pozno vzel čas. In še potem se je več let mučil z dolgo potjo med Trbovljami in Ljubljano. Šele prav na koncu svojega življenja si je lahko zadovoljivo uredil življenjske razmere. Vendar zaradi tega nikoli ni godrnjal in se pritoževal. Kljub napornemu in zavzetemu raziskovalnemu delu ni zanemarjal družine. Kako rad je govoril o otrocih in o svoji Mojci.

Inštitut je z Jožetom Šornom leta 1964 veliko pridobil. Inštitut se je takrat raziskovalno in kadrovsko šele začel prav razvijati in Jože Šorn se je s svojimi izkušnjami vključil v vsa področja njegovega dela. Leta 1965 je postal glavni urednik Prispevkov in jih je z manjšo prekinitvijo urejal vse do svoje smrti. Bil je član upravnega odbora, član sveta, podpredsednik in predsednik sveta, član raziskovalnega sveta in mnogih komisij, tudi predsednik sindikata je bil. Delal je vse kar je bilo potrebno, ob neki priliki je celo takozvani nacistični fond nekaj časa urejal.

Jože Šorn ni bil delaven in znan samo na inštitutu. Bil je priznan gospodarski zgodovinar, ki so ga cenili povsod po Jugoslaviji in v inozemstvu, kjer je nastopal s svojimi razpravami na znanstvenih posvetovanjih in z objavami v znanstvenih revijah in zbornikih. Okrog 20 znanstvenih posvetovanj doma in v tujini se je udeležil s svojimi referati. Bil je tudi organizator raziskovalnega dela. 20 let je bil urednik Kronike, 3 leta tehnični urednik Zgodovinskega časopisa v letih, ko je bilo treba popraviti večletno zamudo pri izhajanju osrednjega glasila zgodovinskega društva, bil je v redakciji Acte historico-oeconomica Jugoslaviae, več let je bil v odboru Zgodovinskega društva in predsednik sek-

cije za gospodarsko zgodovino. Organiziral je jugoslovansko okroglo mizo o zgodovini prometa na jugoslovanskih tleh. Skoraj na vseh zborovanjih slovenskih zgodovinarjev je imel referate iz gospodarske zgodovine. Z referati je nastopal na kongresih zgodovinarjev Jugoslavije in na simpozijih »Modinci«. Z referati se je udeležil več simpozijev, ki jih je organiziral inštitut. Kot pisec razprav je bil dobrodošel v vseh zgodovinskih revijah in zbornikih.

Velika je bila njegova vloga v slovenskem zgodovinopisju, poznan je bil v vsej Jugoslaviji in v inozemstvu. Izguba tako velikega zgodovinarja je ogromna in boleča. Izgubili smo velikega človeka in velikega prijatelja. Težko nam bo vsem, mislim, da res vsem, ko ga ne bo več med nami. Rad sem ga imel in dolgo sva bila prijatelja, mislim, da s takimi čustvi tule nisem sam. Težko nam bo za njim in radi se ga bomo spominjali.

Slava njegovemu spominu.